

Mangel på faglært arbejdskraft hænger tæt sammen med mangel på praktikpladser

For flere af de faglærte stillinger, hvor der i dag er mangel på arbejdskraft i alle eller hovedparten af de regionale arbejdsmarkedsområder, har der været en meget svag udvikling i tilgangen af praktikpladser de senere år. Mangel på praktikpladser er en stor udfordring, når det kommer til mangel på faglært arbejdskraft. Havde virksomhederne for fire år siden oprettet tilstrækkeligt med praktikpladser, kunne det have bidraget væsentligt til at løse de udfordringer, der er med mangel på faglært arbejdskraft.

Mangel på faglært arbejdskraft... Der er aktuelt mangel på en række faglærte stillinger i alle eller hovedparten af de regionale arbejdsmarkedsområder (RAR-områder). En opgørelse baseret på Arbejdsmarkedsbalancen fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR) fra foråret 2018 viser, at der er ni faglærte LO-stillinger, der klassificeres som "mangel på arbejdskraft" i fem RAR-områder eller mere. For fire af stillingerne er der tale om mangel på arbejdskraft i alle otte RAR-områder¹.

... falder sammen med svag udvikling i tilgangen af praktikpladser Samtidig har der for flere af de stillinger, hvor der er mangel i hovedparten eller alle RAR-områder, været en ganske svag udvikling i tilgangen af praktikpladser de seneste år, jf. tabel 1. For kokke, murere, bygningsmalere og isolatører har der ligefrem været fald i igangværende praktikpladsaftaler hen over de sidste fire år – fra december 2013 til december 2017². Det gælder særligt for bygningsmaleruddannelsen, hvor antallet af igangværende aftaler er reduceret med knap 20 pct., jf. figur 1.

For alle de faglærte stillinger, der topper listen, har der i perioden siden slutningen af 2013 været fald i antallet af igangværende ordinære praktikpladsaftaler, jf. figur 1. For bygningsmaleruddannelsen, personvognsmekanikeruddannelsen og træfagenes byggeuddannelse er der tale om et fald på mere end 30 pct. i perioden. For fx elektrikeruddannelsen og smedeuddannelsen er faldet på hhv. ca. 5 og 15 pct.

¹ Der er også mangel på social- og sundhedsassistenter i alle otte RAR-områder, men pga. særlige forhold vedr. praktikpladser er disse ikke inkluderet i denne analyse. De særlige forhold skyldes, at social- og sundhedsassistenter bliver dimensioneret på praktikpladser.

² Arbejdsmarkedsbalancen for foråret 2018 dækker over en undersøgelse foretaget i efteråret 2017. Derfor sammenlignes der med praktikpladssituationen ved slutningen af de pågældende år.

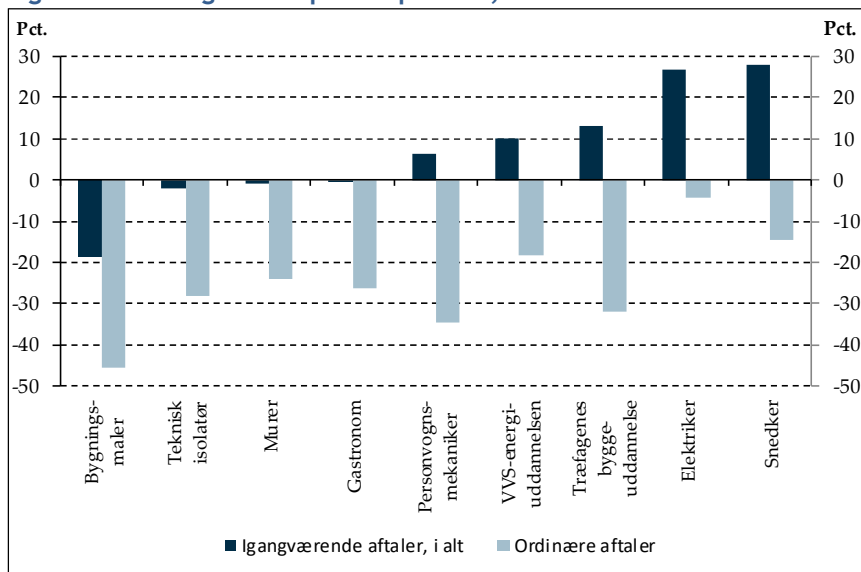
Tabel 1. Mangel på arbejdskraft, faglærte LO-stillinger, forår 2018, og igangværende praktikpladsaftaler, december 2013 - december 2017

Stilling	Uddannelse	December 2013 December 2017 Ændring			
		----- Antal-----			
Bygningsnedker (8)	Snedker	Total	342	437	95
		- Ordinær	164	140	-24
		- Kort	91	171	80
		- Restaftaler	67	112	45
Elektriker (8)	Elektriker	Total	3.265	4.137	872
		- Ordinær	2.248	2.152	-96
		- Kort	438	1029	591
		- Restaftaler	547	923	376
Kok (8)	Gastronom	Total	2.469	2.458	-11
		- Ordinær	1.395	1.030	-365
		- Kort	26	38	12
		- Restaftaler	557	738	181
Tømrer (8)	Træfagenes byggeuddannelse	Total	4.305	4.871	566
		- Ordinær	2.152	1.461	-691
		- Kort	1.143	2.033	890
		- Restaftaler	790	1095	305
Murer (7)	Murer	Total	1.157	1.147	-10
		- Ordinær	622	472	-150
		- Kort	235	356	121
		- Restaftaler	264	257	-7
VVS-montør (7)	VVS-energiuddannelsen	Total	1.369	1.506	137
		- Ordinær	1.050	856	-194
		- Kort	119	400	281
		- Restaftaler	189	245	56
Bygningsmaler (6)	Bygningsmaler	Total	1.109	901	-208
		- Ordinær	564	307	-257
		- Kort	184	303	119
		- Restaftaler	319	240	-79
Isolatør (5)	Teknisk isolatør	Total	53	52	-1
		- Ordinær	46	33	-13
		- Kort	0	4	4
		- Restaftaler	0	0	0
Mekaniker (5)	Personvogsmekaniker	Total	2.360	2.505	145
		- Ordinær	1.428	931	-497
		- Kort	218	645	427
		- Restaftaler	537	758	221

Anm.: Stillingsbetegnelsen dækker over de faglærte LO-stillinger, hvor der ifølge Arbejdsmarkedsbalancen er mangel på arbejdskraft i fem RAR-områder eller mere (angivet med tallet i parentes - otte RAR-områder i alt). Social- og sundhedsassistent er ikke medtaget fra listen over mangel på arbejdskraft pga. særlige forhold vedr. praktikpladser, jf. fodnote 1. LO-stillinger er baseret på en vurdering foretaget af LO's medlemsforbund. Der er kun medtaget de stillinger, der relaterer sig til en erhvervsfaglig uddannelse. Egen vurdering af relevant uddannelse for de enkelte stillinger. Se desuden *bilagsboks 1* for beskrivelse af typer af uddannelsesaftaler samt *bilagstabel 2*, der viser niveauerne for de enkelte år fra december 2013 til december 2017. Ordinære, korte og restaftaler, som vist i tabellen, udgør hovedparten af totalen for igangværende aftaler. Restaftaler er summen af restaftaler efter aftale med virksomheder og efter skolepraktik. Tallet nul angiver, at der enten ikke er data tilgængeligt, eller at der ingen aftaler er.

Kilde: LO på baggrund af STAR's Arbejdsmarkedsbalance samt Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik.

Figur 1. Ændring i antal praktikpladser, dec. 2013 - dec. 2017

Anm.: Se anmærkning til tabel 1. Figuren viser samlet procentvise ændring over perioden. Kilde: LO på baggrund af Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik.

For blandt andet elektriker, tømrer samt VVS-montør har flere igangværende korte aftaler dog opvejet for faldet i de igangværende ordinære aftaler. De korte praktikpladsaftaler er et fint supplement til de ordinære aftaler, men det er problematisk, hvis de korte aftaler kommer til at fylde for meget. Ikke mindst fordi den enkelte virksomhed i forbindelse med de korte aftaler ikke tager det fulde ansvar for elevens oplæring i hele uddannelsesforløbet. Dertil skaber de korte aftaler større usikkerhed for eleven, der i forbindelse med flere korte aftaler i løbet af uddannelsen oplever længere perioder på prøvetid³.

Flere praktikpladser for fire år siden havde givet flere svende i dag

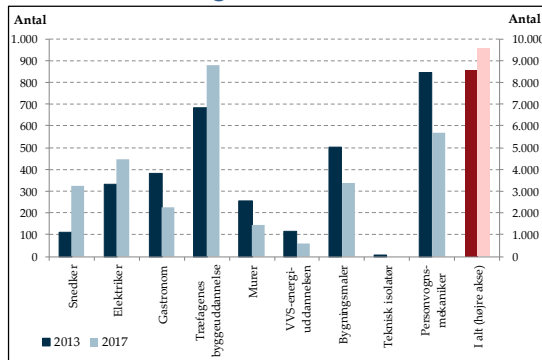
Flere af stillingerne i toppen af mangel-listen i foråret 2018 var også at finde i toppen af mangel-listen for foråret 2014, jf. bilagstabel 1. Det drejer sig om stillingerne murer, bygningsmaler, kok, bygnings-snedker, elektriker og tømrer. Havde virksomhederne oprettet flere praktikpladser for eleverne på de relevante uddannelser tilbage i efteråret 2013/foråret 2014, ville de elever i dag være udlærte svende.

Der mangler stadig praktikpladser

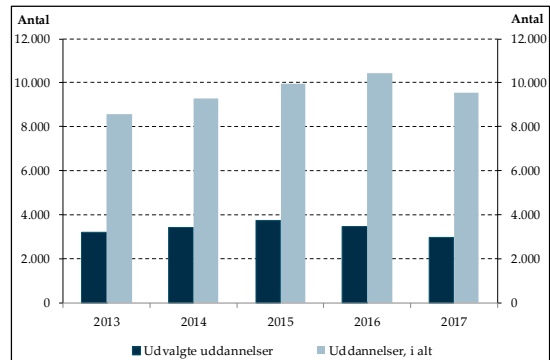
Mangel på praktikpladser er en stor udfordring. I 2013 var der i gennemsnit knap 8.600 elever med afsluttet grundforløb, som hver måned manglede en praktikplads, jf. figur 2a. For de uddannelser, der vedrører de ni faglærte stillinger i toppen af listen over mangel på arbejdskraft, manglede der i 2013 gennemsnitligt månedligt mere end 3.200 praktikpladser samlet set, jf. figur 2b.

³ Stigende brug af korte aftaler har i forbindelse med trepartsaftalen indgået i efteråret 2016 betydet ændrede regler for brug af korte aftaler pr. 1. januar 2018.

Figur 2a. Mangel på praktikpladser, 2013 og 2017

Figur 2b. Mangel på praktikpladser, siden 2013

Anm.: Mangel på praktikpladser omfatter her antallet af praktikpladssøgende med afsluttet grundforløb (månedlig data) samt igangværende elever i skolepraktik ultimo perioden (månedlig data). Data er et gennemsnit over årets måneder. I figur 2b er "udvalgte uddannelser" lig summen af de ni uddannelser i figur 2a.

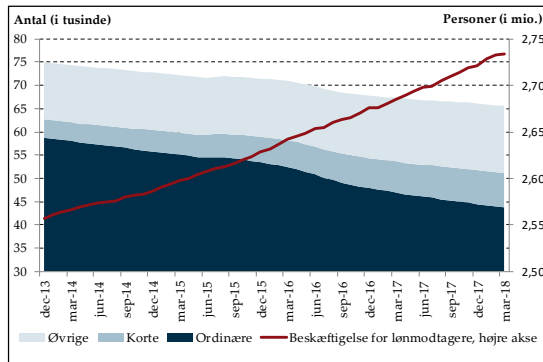
Kilde: LO på baggrund af Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik.

Manglen på praktikpladser for de stillinger, der ligger i toppen af listen over mangel på arbejdskraft, er samlet set faldet en anelse siden 2015. Det betyder, at manglen på praktikpladser for disse uddannelser i 2017 er ca. 250 lavere end i 2013. Det er positivt.

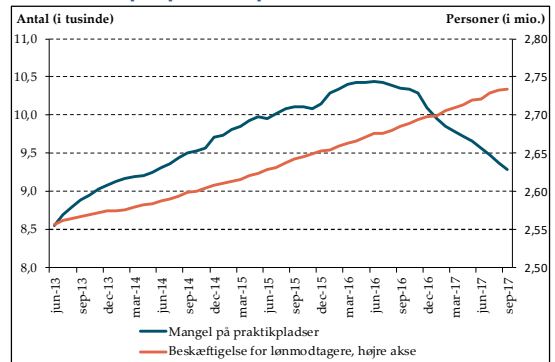
Men for blandt andet snedkeruddannelsen, elektrikeruddannelsen og træfagenes byggeuddannelse er manglen på praktikpladser steget yderligere frem mod i dag. For alle uddannelser er mangel på praktikpladser også steget hvert år fra 2013 til 2016. Trods et lille fald i den samlede mangel på praktikpladser fra 2016 til 2017 er manglen aktuelt på ca. 9.600 gennemsnitligt hver måned i 2017, og dermed godt 1.000 højere end i 2013.

Stigende mangel på praktikpladser og færre igangværende aftaler står i stærk kontrast til den generelle udvikling på arbejdsmarkedet, hvor lønmodtagerbeskæftigelsen er steget med ca. 177.000 personer fra december 2013 til marts 2018, jf. figur 3a. og figur 3b. I samme periode har antallet af igangværende praktikpladsaftaler været jævnt aftagende (målt som tolv måneders glidende gennemsnit). På samme måde er manglen på praktikpladser steget stødt siden december 2013 og først begyndt af aftage igen i efteråret 2016 (målt som tolv måneders glidende gennemsnit). Når det går godt i økonomien, og der bliver skabt flere job, burde det også tilskynde virksomhederne til at oprette flere praktikpladser, herunder ikke mindst de ordinære aftaler. Men det modsatte har altså været tilfældet i dette opsving.

Figur 3a. Beskæftigelse og igangværende Praktikaftaler

Figur 3b. Beskæftigelse og mangel på praktikpladser

Anm.: *Figur 3a.* viser igangværende aftaler ultimo perioden i alt fordelt på hhv. korte, ordinære og øvrige aftaler. I *figur 3b.* er mangel på praktikpladser antallet af praktikpladssøgende med afsluttet grundforløb tillagt igangværende elever i skolepraktik ultimo perioden. Data for mangel på praktikpladser og igangværende aftaler er ikke-sæsonkorrigeret månedsdata og vises som et tolv måneders glidende gennemsnit. Beskæftigelse for lønmodtagere er sæsonkorrigeret månedsdata.

Kilde: LO på baggrund af Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik og Danmarks Statistik.

Bilagsboks 1. Typer af uddannelsesaftaler

Ordinære uddannelsesaftaler

- Den mest almindelige form for uddannelsesaftale. Her har eleven indgået en aftale med mester, der omfatter hele hovedforløbet.

Korte uddannelsesaftaler

- Uddannelsesaftale, som kun gælder for en del af uddannelsen.

Ny mesterlære

- I stedet for, at eleven går på skole under hele grundforløbet, kan grundforløbet eller dele af grundforløbet konverteres til praktisk oplæring i virksomheden, eventuelt med supplerende skoleundervisning.

Kombinationsaftaler

- Uddannelsesaftale mellem en elev og flere virksomheder.

Restuddannelsesaftaler

- Ophæves uddannelsesaftalen med virksomheden skal eleven indgå en restuddannelsesaftale med en ny virksomhed for at kunne færdiggøre sin uddannelse. Der kan også indgås restuddannelsesaftale med en virksomhed, når eleven er i skolepraktik, hvorved skolepraktikken ophører.

Kilde: Undervisningsministeriet.

Bilagstabel 1. Mangel på arbejdskraft, faglærte LO-stillinger, forår 2014, og udvikling i igangværende praktikpladser

	Mangel Antal beskæftigelses- regioner	Pct. vis ændring i praktikpladser, dec. 2013 - dec. 2017	
		<i>I alt</i>	<i>Ordinær</i>
Murer	4	-0,9	-24,1
Bygningsmaler	3	-18,8	-45,6
Kok (Gastronom)	3	-0,4	-26,2
Servicetekniker, jern og metal (automatik- og procesudd.)	3	65,8	42,1
Smed	3	4,2	-16,9
Automatikmontør(automatik- og procoesudd.)	2	65,8	42,1
Bygningsnedker	2	27,8	-14,6
Elektriker	2	26,7	-4,3
Entreprenørmaskinemekaniker	2	2,5	-5,1
Køletekniker	2	7,4	11,8
Landbrugsmaskinemekaniker	2	2,5	-5,1
Tømrer (Træfagenes byggeuddannelse)	2	13,1	-32,1
Værktøjsmager (Værktøjsuddannelse)	2	22,8	18,9

Anm.: Stillingsbetegnelsen dækker over de faglærte LO-stillinger, hvor der ifølge Arbejdsmarkedsbalancen er mangel på arbejdskraft i to beskæftigelsesregioner eller mere (fire regioner i alt). Social- og sundhedsassistent er ikke medtaget fra listen over mangel på arbejdskraft pga. særlige forhold vedr. praktikpladser, *jf. fodnote 1*. LO-stillinger er baseret på en vurdering foretaget af LO's medlemsforbund. Der er kun medtaget de stillinger, der relaterer sig til en erhvervsfaglig uddannelse. Arbejdsmarkedsbalancen gik 1. januar 2015 fra fire beskæftigelsesregioner til otte RAR-områder. Se anmærkning til *tabel 1* for data om igangværende praktikpladser.

Kilde: LO på baggrund af STAR's Arbejdsmarkedsbalance og Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik.

Bilagstabel 2. Igangværende praktikpladser, årlig data, december 2013-december 2017

	2013	2014	2015	2016	2017
	----- Antal -----				
Igangværende aftaler, i alt					
Snedker	342	347	359	404	437
Elektriker	3265	3318	3533	3808	4137
Gastronom	2469	2504	2539	2518	2458
Træfagernes byggeuddannelse	4305	4230	4277	4513	4871
Murer	1157	1032	995	1026	1147
VVS-energiuddannelsen	1369	1346	1344	1460	1506
Bygningsmaler	1109	1003	931	888	901
Teknisk isolatør	53	54	46	38	52
Personvogsmekaniker	2360	2698	2627	2499	2505
Ordinære aftaler					
Snedker	164	145	141	124	140
Elektriker	2248	2132	2043	2049	2152
Gastronom	1395	1335	1206	1126	1030
Træfagernes byggeuddannelse	2152	2023	1796	1600	1461
Murer	622	523	465	436	472
VVS-energiuddannelsen	1050	939	880	885	856
Bygningsmaler	564	477	382	354	307
Teknisk isolatør	46	45	34	-	33
Personvogsmekaniker	1428	1583	1305	1066	931
Korte aftaler					
Snedker	91	118	127	158	171
Elektriker	438	593	815	932	1029
Gastronom	26	34	48	51	38
Træfagernes byggeuddannelse	1143	1295	1579	1776	2033
Murer	235	231	273	323	356
VVS-energiuddannelsen	119	194	244	321	400
Bygningsmaler	184	234	275	266	303
Teknisk isolatør	-	4	5	6	4
Personvogsmekaniker	218	285	468	586	645
Restaftaler					
Snedker	67	66	68	108	112
Elektriker	547	552	635	794	923
Gastronom	557	661	798	781	738
Træfagernes byggeuddannelse	790	686	672	877	1095
Murer	264	240	216	218	257
VVS-energiuddannelsen	189	201	211	249	245
Bygningsmaler	319	256	239	228	240
Teknisk isolatør	-	-	-	-	-
Personvogsmekaniker	537	646	685	685	758

Anm.: Se anmærkning til tabel 1. Data er for december for de pågældende år.

Kilde: LO på baggrund af Undervisningsministeriets praktikpladsstatistik.